

Euroopan alueiden komitean lausunto aiheesta ”Biotalous paikallinen ja alueellinen ulottuvuus ja alueiden ja kaupunkien rooli”

(2017/C 306/07)

Esittelijä: Katrin Budde (DE, PES), Saksi-Anhaltin maapäivien jäsen

POLIITTISET SUOSITUKSET

EUROOPAN ALUEIDEN KOMITEA (AK)

Keskeiset viestit

1. on tyytyväinen Euroopan komission, jäsenvaltioiden ja alueiden tähänastisiin ponnisteluihin biotalouden edistämiseksi aluetasolla kestäväpohjaisen luonnonvarojen käytön – maankäyttö sekä sisävesi- ja merialueiden käyttö mukaan luettuina – avulla ja kehottaa laajentamaan näitä toimia.
2. katsoo, että biotalouden laajentamiseen liittyy etenkin EU:n maaseutualueilla ja soveltuvilla metsäalueilla erittäin merkittäviä kehittämismahdollisuuksia kasvun ja työllisyyden kannalta, ja muistuttaa, että nämä mahdollisuudet voidaan ottaa käyttöön vain, jos ruohonjuuritason toimijat alueilla ja kunnissa tekevät tiivistä yhteistyötä ja pyrkivät yhteisiin tavoitteisiin.
3. ehdottaa näin ollen, että biotalousstrategian ja toimintasuunnitelman tulevassa päivityksessä keskitytään biotalouden, mm. bioteknologian ja biomassan, mahdollisuuksien ja hyötyjen toteuttamiseen paikallis- ja aluekehityksen edistämiseksi sekä kaupunki- että maaseutualueilla.
4. on vakuuttunut siitä, että unionin, jäsenvaltioiden sekä alue- ja paikallistason biotalousaloitteiden välille tarvitaan enemmän monitasoiseen hallintoon perustuvaa synergiaa, jotta voidaan luoda mahdollisimman hyvät edellytykset biotalouden kehittämiselle Euroopassa.
5. kehottaa etenkin hyödyntämään biotalouteen keskittyviä älykkään erikoistumisen alueellisia strategioita ja ottamaan tämän huomioon biotalousstrategiaa tarkistettaessa.
6. kehottaa parempaa sääntelyä koskevan aloitteen mukaisesti tarkistamaan nykyisen sääntelykehyksen biotalouden laajentamiseksi, jotta voidaan poistaa EU:n lainsäädännössä olevia mahdollisia investointiesteitä.
7. kehottaa komissiota, jäsenvaltioita ja Euroopan alueita laatimaan ennakoivia viestintästrategioita, jotta vahvistetaan tietoisuutta biotalouden mahdollisuuksista alueilla. Komitea ehdottaa tässä yhteydessä, että käytetään käsitteitä ”bioalue” ja ”biokunta”, jotta voidaan kuvata maaseutualueita, kaupunkeja ja alueita, jotka painottavat erityisesti biotalouden laajentamista.
8. kannattaa biotaloutta edistävien aloitteiden nivomista kestäväpohjaisen kiertotalouden kehittämiseen alue- ja paikallistasolla ja kehottaa tukemaan bioalueita ja biokuntia sekä yrityksiä ja järjestöjä, jotka hyödyntävät paikallisia biologisia resurssejaan uusien arvoketjujen luomiseksi, myös rahoittamalla suoraan omia alueellisia tutkimuskeskuksia biotalouden eri aloilla maatalouselintarvikeala mukaan lukien.
9. kehottaa muuttamaan EU:n ja jäsenvaltioiden tukipolitiikkaa siten, että itse paikalla ilmenevien ongelmien ja haasteiden ratkaisu on etualalla ja että biotaloudelle annettavan EU:n tuen ehdot muotoillaan niin, että voidaan tukea alueellisesti mukautettuja ratkaisuja. Tässä yhteydessä tulee ottaa huomioon myös saarten ja syrjäisten alueiden erityishaasteet.

10. painottaa, että biotalouteen tehtäviä investointeja voidaan lisätä vain, jos parannetaan mahdollisuuksia käyttää EU:n tärkeimpiä rahoitusvälineitä, kuten muun muassa ESIR-rahastoa, ERI-rahastoja, Horisontti 2020 -puiteohjelmaa ja COSME-ohjelmaa.

11. kehottaa luomaan EU:n eri tukiohjelmien uusia yhdistämismahdollisuuksia, jotta voidaan vastata integroidun strategian vaatimuksiin biotalouden kehittämiseksi (tutkimus-, kehitys- ja innovointityön tukeminen, investointien edistäminen, vakuudet).

12. kehottaa helpottamaan alueellisten intressien huomioon ottamista biopohjaisten teollisuudenalojen yhteisyrityksessä, jotta voidaan parantaa toimien johdonmukaisuutta, hyödyntää synergioita optimaalisesti ja vaihtaa hyviksi osoittautuneita käytänteitä biotalouteen tehtävien investointien edistämiseksi.

13. kehottaa Euroopan investointipankkia hyödyntämään mahdollisimman paljon ESIR 2.0:n yhteydessä luotuja mahdollisuuksia biotalouden rahoittamiseksi sekä etsimään ennakoivasti yhteyksiä bioalueisiin ja biokuntiin.

14. suhtautuu myönteisesti siihen, että alueiden välistä yhteistyötä ja bioalueiden ja biokuntien välistä vertaisoppimista tuetaan edelleen Horisontti 2020 -puiteohjelmasta, Interreg-ohjelmasta ja muista ohjelmista. Komitea ehdottaa tässä yhteydessä, että käytetään myös eurooppalaisen alueellisen yhteistyön yhtymää oikeudellisenä välineenä bioalueiden ja biokuntien yhteistyön edistämiseksi.

15. kehottaa Euroopan komissiota toteuttamaan ajoissa jo ennen seuraavan tukikauden alkamista toimia, jotta voidaan tukea EU-varojen koordinoitua käyttöä etenkin maatalouspolitiikan alalla, myös maatalouselintarvike- ja metsätalouselintarvike- ja koheesiopolitiikan alalla toteuttamalla asianmukaisia varotoimia ja sisällöllistä yhteensovittamista Euroopan bioalueiden toimintaohjelmien edistämiseksi.

16. kehottaa laatimaan ehdotuksia määräaikaisten biopohjaisiin tuotteisiin sovellettavien tarkoituksenmukaisten kysyntälähtöisten kannustinjärjestelmien käyttöön ottamiseksi, jotta voidaan kompensoida markkinoille saattamisen yhteydessä aluksi syntyviä korkeampia kustannuksia. Komitea kehottaa tässä yhteydessä jäsenvaltioita ja EU:n alueita suosimaan biopohjaisia materiaaleja julkisissa hankinnoissa.

17. on vakuuttunut siitä, että Euroopan alueiden suurta potentiaalia biotalouden alalla voidaan hyödyntää nykyistä paremmin siten, että kunnille ja alueille sekä näiden muodostamille alueidenvälisille ryhmittymille annetaan biotalouden sidosryhmien keskuudessa suurempi painoarvo. Tämän vuoksi komitea kehottaa järjestämään vuosittain bioalueiden, bioyhteisöjen ja biokuntien eurooppalaisen foorumin kulloinkin eri bioalueella tai biokunnassa Euroopassa. Foorumissa tulisi olla mukana myös jäsenvaltioiden, Euroopan alueiden komitean ja Euroopan parlamentin edustajia.

18. korostaa, että biotalouden laajentaminen edellyttää, että jäsenvaltioiden koulutusjärjestelmiä olisi mukautettava, ja koulutustarjonta, ammatillinen täydennyskoulutus ja pätevyudet sekä korkeakouluopinnot voisivat myös antaa ihmisille mahdollisuuden vastata uusiin osaamisvaatimuksiin. Komitea ehdottaakin, että nämä vaatimukset otetaan huomioon myös eurooppalaisessa koulutusalan toimintaohjelmassa.

19. muistuttaa, että biotalous on myös mahdollisuus terveydenhuoltoalalle, sillä nykyisin voidaan tutkimustyössä sovellettavien edistyneiden teknologioiden avulla kehittää moninaisiin luonnonaineisiin pohjautuvia innovatiivisia hoitotuotteita, joista ollaan saamassa rohkaisevia tuloksia ja jotka ovat eduksi myös ekosysteemille. Laadukkaiden elintarvikkeiden ja terveysvaikuteiden elintarvikkeiden tuotanto edistää myös osaltaan kansanterveyttä.

20. ehdottaa, että biotalouden kehittäminen otetaan tähänastista vahvemmin huomioon seuraavassa tutkimuksen puiteohjelmassa sekä yhteisen maatalouspolitiikan ja tulevan koheesiopolitiikan muotoilussa. Lisäksi komitea ehdottaa, että tunnustetaan biotalouden EU:n alueelliseen yhteenkuuluvuuteen antama panos.

21. on sitä mieltä, että kattava alueellinen vaikutuksenarviointi on erittäin tärkeä seikka biotalouden toimintasuunnitelman tarkistuksen kannalta ja että seuraavan toimintasuunnitelman yhteydessä olisi saavutettava edistystä tarkasteltava säännöllisesti täytäntöönpanokertomuksen muodossa.

Biotalousmahdollisuudet

22. katsoo, että globaalien haasteiden, kuten väestönkasvun, luonnonvarojen niukkuuden tai ehtymisen ja ilmastonmuutoksen, vuoksi on löydettävä uusia lähestymistapoja, jotta varmistetaan kestäväpohjainen kasvu sekä ihmisille ja Euroopan ja sen alueiden kilpailukyvyille ratkaisevan tärkeiden resurssien tehokas käyttö myös tulevaisuudessa. Ympäristöä säästävien maatalouskäytäntöjen kehittäminen on tässä yhteydessä tärkeää. Euroopan alueiden komitea (AK) on vakuuttunut siitä, että ympäristöä täysin kunnioittava ja osaamiseen perustuva biotalous voi antaa tähän merkittävän panoksen. Biotalous on keskeinen tulevaisuuden ala, jolla on erityispotentiaalia muun muassa tuettaessa ympäristön kannalta kestävä kehitys edistämällä riippumattomuutta fossiilisista polttoaineista ja torjuttaessa ilmastonmuutosta neutraalin hiilitaseen avulla. Kestäväpohjaisesti tuotettujen tuotteiden ja palvelujen avulla voidaan biologisia resursseja hyödyntäen sovittaa yhteen kestävän kehityksen kolme ulottuvuutta eli talouskasvu, sosiaalinen kehitys ja ympäristönsuojelu.

23. ei kiellä sitä, että bioteknologisten menetelmien käyttöön liittyy myös riskejä. Esimerkiksi biomassan käyttö biopohjaisten tuotteiden raaka-aineena uhkaa luoda kilpailua maasta ja vedestä (ravinto vs. polttoaine keskustelu). Juuri tämän vuoksi on käytettävissä olevia raaka-aineita hyödynnettävä kestäväpohjaisesti, säästäväisesti ja monipuolisesti. Biomassan älykäs hyödyntäminen asteittaisen järjestelmän mukaisesti moneen otteeseen ja mahdollisimman usein saattaa edistää tätä tavoitetta. Tällainen lähestymistapa olisi otettava huomioon biotalouden edistämistä koskeissa strategisissa suuntaviivoissa. Bioteknologian käyttö voi myös vaikuttaa biologisen monimuotoisuuden köyhtymiseen muun muassa muunto geenien organismien käyttämisen vuoksi. On aiheellista varmistaa kaikissa hankkeissa ennalta varautumisen periaatteen ehdoton noudattaminen Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 191 artiklassa vahvistetun EU:n oikeusperiaatteen mukaisesti.

24. toteaa, että biopohjaisten tuotteiden mahdollisimman laaja käyttö mahdollisimman monilla aloilla auttaa myös turvaamaan ja luomaan työpaikkoja uusilla kestäväpohjaisilla markkinoilla, etenkin tähän mennessä heikosti teollistuneilla alueilla sekä maaseutu-, vuoristo- ja rannikkoalueilla. Sen lisäksi, että biopohjaisen kemianteollisuuden ja bioteknisen lääketieteellisuuden huipputekniikan kehittämisen myötä voidaan elvyttää taantuneita teollisuusalueita tai vakavasta kriisistä kärsiviä alueita, se vaikuttaa myös myönteisesti ihmisten terveyteen ja elämänlaatuun. Tämän myötä biotalous saa myös sosiaalisen ulottuvuuden, sillä se voi edistää paikallista ja alueellista rakennemuutosta ja tarjota siihen mahdollisuuden.

25. tukee tavoitetta lisätä innovatiivisten biopohjaisten teollisuudenalojen osuutta bruttokansantuotteesta tulevalle vuosikymmenellä selkeästi ja on vakuuttunut siitä, että tämä tavoite voidaan saavuttaa vain alueiden myötävaikutuksella.

26. toteaa, että niin alueelliset edellytykset (luonnonvarojen olemassaolo, taloudellinen käyttöaste, arvoketjujen kehitys, innovatiivisen toimintaympäristön olemassaolo) kuin paikallisten toimijoiden strategiset päätökset ovat ratkaisevia biotalouden laajentamiselle. Tämä tarkoittaa, että konkreettisia mahdollisuuksia vaikuttaa biotalouden kehittämiseen edelleen on olemassa – ja niitä tulisi käyttää – seuraavilla aloilla: tiede, teknologia, alkutuotanto ja teollinen infrastruktuuri, kysyntä ja kannustinjärjestelmät, kuluttajien tottumukset ja valvutuneisuus sekä politiikka ja lainsäädäntö.

Biotalouskehittämisen esteitä

27. on tyytyväinen siihen, että monilla EU:n alueilla pyritään laajentamaan biotaloutta, mutta muistuttaa samalla suurista kehityseroista biotalouden laajentamisessa alueilla ja näkee tässä yhteydessä vielä huomattavaa kehittämispotentiaalia. EU:n alueilla on suuria eroja jo siinä, mitä bioteknologialla tarkoitetaan. AK onkin sitä mieltä, että tarvitaan asianmukaisia tiedotusstrategioita, jotta voidaan valvuttaa biotalouden mahdollisuuksista ja luoda asiaan liittyvää tietoisuutta. AK kehottaa komissiota, samoin kuin valtioita ja EU:n alueita, käynnistämään asiaan liittyviä toimia tai tehostamaan toimenpiteitään. On käytävä avointa ja selkeää keskustelua biotalouden tavoitteista, haasteista ja toteutusmahdollisuuksista sekä sen toteuttamatta jättämisestä aiheutuvista kielteisistä vaikutuksista tai haitoista kaikkien asiaankuuluvien toimijoiden kanssa itse paikalla. Myös suurelle yleisölle tulisi tiedottaa biotaloudesta ja sille olisi – toisin kuin bioteknologian kohdalla – annettava mahdollisuuksia aktiiviseen osallistumiseen.

28. näkee esteitä biotalouden kehittämiseksi seuraavien seikkojen kannalta: epävarma markkina- ja teknologiakehitys; tähän liittyvät infrastruktuurin rakentamisen suuret hankekohtaiset riskit ja pitkät kuoletusajat; tutkimus- ja kehittämistoiminnan korkeat kustannukset; biopohjaisten tuotteiden korkeammat kustannukset, joita on kestäväpohjaisuudesta huolimatta vaikea välittää loppukäyttäjille; yksittäisten toimijoiden monilukuisuus (tuottajat, politiikka, tiedemaailma); oikeudellinen kehys ja sellaisen pitkäjänteisen strategian puute, jonka avulla voidaan tukea sellaisen suotuisan toimintaympäristön kaikkia kehitys- ja luomisvaiheita, jonka avulla rajoitetaan korkeaa yrittäjäriskiä alalla.

Investoinnit ja rahoitus

29. on tyytyväinen siihen, että Horisontti 2020 -puiteohjelmasta on osoitettu biotalouden tutkimus- ja kehittämistoimien alalla tehtäviin investointeihin 3,85 miljardia euroa, että on päätetty perustaa biopohjaisten teollisuudenalojen yhteisyritys ja että ESIR 2.0 -rahoitusta myönnetään myös biotalouteen liittyviin hankkeisiin.

30. korostaa, että biopohjaisen talouden kehittämiseen ja laajentamiseen tarvitaan lisäinvestointeja, ja kehottaa helpottamaan erilaisten olemassa olevien rahoitusvälineiden (ESIR-rahasto, ERI-rahastot, Horisontti 2020 -puiteohjelma, YMP) saatavuutta siten, että hyödynnetään täydentävyyttä ja synergioita. Komitea kehottaa luomaan EU:n tukiohjelmien (innovoinnin tukeminen, investointien edistäminen, vakuudet) uusia ja entistä parempia yhdistämismahdollisuuksia, jotta voidaan vähentää yksityisten investoijien riskejä ja auttaa pieniä ja keskusuuria yrityksiä tuomaan markkinoille biopohjaisia tuotteita.

31. kannattaa parempia tukimahdollisuuksia ja riittävää riski- ja innovointirahoitusta markkinakelpoisten ratkaisujen kehittämiseksi sarjatuotantoa varten, jotta voidaan vähentää etenkin pk-yritysten taloudellista riskiä erityisesti markkinoilletulo- tai kaupallistamisvaiheessa.

32. muistuttaa, että alueelliset edellytykset biotalouden laajentamiseen vaihtelevat huomattavasti, ja kehottaa komissiota tekemään ehdotuksia siitä, miten alueelliset lähestymistavat voidaan ottaa jo varhaisessa vaiheessa mukaan tukimahdollisuuksien muotoiluun paneutuvaan poliittiseen suunnitteluun. Tavoitteena on löytää keinoja muotoilla tukimahdollisuudet siten, että niitä voidaan soveltaa onnistuneesti erilaisissa alueellisissa olosuhteissa, niiden avulla voidaan ratkaista saariasemaan tai syrjäiseen sijaintiin liittyviä maantieteellisiä haasteita ja ne voidaan nivoa nykyistä paremmin jäsenvaltioiden, alueiden ja paikallistason tukiohjelmiin.

33. kehottaa tutkimaan, minkälaista kysyntäpuolen tukea biotaloutta varten ja minkälaisia kysyntäpuolen välineitä biopohjaisia tuotteita varten voidaan ottaa käyttöön. Komitea on sitä mieltä, että biopohjaisia tuotteita koskevat markkinakannustinjärjestelmät voisivat osaltaan edistää kuluttajille koituvien kustannushaittojen osittaista tasaamista ja tukea näin pitkäjänteisesti biopohjaisten ja kestävä kehityksen mukaisten tuotteiden markkinoille pääsyn parantamista.

Alueiden ja alueellisten toimijoiden tuki sekä sääntelykysymykset

34. korostaa, että alueilla ja kunnilla on biotalouden laajentamisessa erityinen ja yhä tärkeämpi rooli, sillä paikallisesti saatavilla olevat biopohjaiset raaka-aineet ovat biotalouden arvoketjujen lähtökohta.

35. muistuttaa, että EU:n alueet tarvitsevat alueellisia biotalousstrategioita laatiessaan ja toteuttaessaan nykyistä enemmän tukea, ja on tässä yhteydessä tyytyväinen sellaisiin aloitteisiin kuin *European Sustainable Chemicals Support Service*. Komitea ehdottaa, että tällaisia aloitteita ulotettaisiin biotalouden alan liiketoimintasektoreille (esim. lääketeollisuus, ajoneuvoteollisuus, rakentaminen, energia-ala, bioteknologia, maatalouselintarvike- ja metsäala, laitteiden valmistus sekä tieto- ja viestintäteknologia).

36. kehottaa antamaan kylille, kaupungeille ja alueille sekä näiden muodostamille alueidenvälisille ryhmittymille nykyistä suuremman painoarvon, jotta voidaan kartoittaa parhaiden käytänteiden malleja ja saada aikaan biotalousalueiden välistä vertaisoppimista. Lisäksi komitea kehottaa ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin, joilla pyritään vahvistamaan kuntien roolia biotalouden kehittämisessä, myös kuntien järjestämän toiminnan puitteissa. On syytä pitää mielessä, että biotalouden prosessit saavat usein alkunsa juuri paikallistasolta ja pienimuotoisesta toiminnasta, joten tällaisten aloitteiden tukeminen on olennaisen tärkeää.

37. painottaa, että alueidenväliset verkostot, kuten Euroopan biotalousklusteri 3BI, Vanguard-aloite tai Euroopan kemianteollisuusalueiden verkosto (ECRN) sekä muut maatalouteen ja maaseutuun liittyvät verkostot (Euromontana, AREPO, ERIAFF jne.), voivat antaa merkittävän panoksen biotalouden laajentamiseen. Ne ovat tärkeässä asemassa laadittaessa strategioita ja koordinoitaessa tiedonvaihtoa paikallis- ja aluetasolla. Ne toimivat tässä yhteydessä usein paikallis-, alue-, jäsenvaltio- ja EU-tason välisinä välittäjätahoina.

38. kannattaa aloitteita, kuten Łódźin julistusta bioalueista ⁽¹⁾ (julistuksen laativat Keski- ja Itä-Euroopan alueet sekä yrityksiä, tiedemaailmaa, kansalaisjärjestöjä ja maataloustuottajia edustavat sidosryhmät Łódźissa vuonna 2016 pidetyssä eurooppalaisessa biotalousalan kongressissa), ja on tyytyväinen rajatylittävien arvoketjujen ja makroalueellisen yhteistyön myötä lisääntyneeseen bioalueiden väliseen verkottumiseen.

39. on vakuuttunut siitä, että biopohjaisen talouden laajentaminen edellyttää kokonaisvaltaista lähestymistapaa, joka yhdistää erilaisia politiikanaloja, ja että globaalia potentiaalia omaavia klustereita, verkostoja ja muita foorumeita olisi tuettava nykyistä enemmän, jotta voidaan koordinoita tiedonvaihtoa ja vuoropuhelua arvoketjuissa.

40. katsoo, että biotalouden edistämiseksi on erilaisten poliittisten ja valtiollisten hallintotasojen koordinoitua välttämättä parannettava etenkin oikeudellisen kehyksen osalta. Tällä hetkellä unionin 28 jäsenvaltiota soveltavat erilaisia sääntöjä biomassan käyttöön biotalouden arvoketjun lähtökohtana. Samalla tavoin monia biotalouden lopputuotteita kohdellaan eri tavoin eri jäsenvaltioissa. AK:n mielestä lainsäädäntöä on yhdenmukaistettava ja yksinkertaistettava toissijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukaisesti.

Tutkimus- ja kehitystoiminta sekä koulutus

41. korostaa, että biotaloutta laajennettaessa on erittäin tärkeää levittää tietopohjaa biomassan kestäväpohjaisesta käytöstä biotalouden arvoketjun lähtökohtana. Tutkimustoiminnan vahvistaminen, uusien tuotteiden kehittäminen ja niiden markkinoille saattaminen on pitkäaikainen prosessi, joka edellyttää huomattavia henkilö- ja rahoitusresursseja.

42. ehdottaa, että tuetaan entistä vahvemmin tutkimusverkostoja sekä yhteistyötä eri toimijoiden välillä erilaisissa arvoketjuissa, korkeakoulut ja muut kuin yliopistolliset tutkimuslaitokset mukaan luettuina, ja että tieteen, tuotannon ja talouden potentiaali nivotaan nykyistä tiiviimmin yhteen. Etenkin on vahvistettava sellaisia valtio- ja aluetason klustereita, jotka siirtävät innovointitulokset markkinoille. Tätä varten on perustettava tuottajien, tutkijoiden, yrittäjien, sijoittajien ja poliittisten päättäjien välinen interaktiivinen synergiapohjainen verkosto.

43. kehottaa laatimaan kattavan selvityksen nykyisistä biotalouden kannalta merkittävistä aloitteista. On kannustettava yhä enemmän EU:n alueilla olevien kyseisen alan kokeilu-, demonstointi- ja tuotantolaitosten rahoittamiseen, jotta voidaan kehittää vähähiilisiä tuotannollisia ja teollisia prosesseja ja vaihtaa kokemuksia ja taitotietoa. Tällaisella strategialla pyritään välttämään päällekkäisyyksiä ja tekemään menetelmien ja tuotteiden kehittämisestä edullisempaa.

44. toteaa, että biotalouden laajentaminen edellyttää myös koulutusrakenteen muuttamista, että koulutuksessa on korostettava monialaisuutta ja että opetussuunnitelmissa on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota uusiin koulutusohjelmiin.

Bryssel 11. toukokuuta 2017.

*Euroopan alueiden komitean
puheenjohtaja*

Markku MARKKULA

⁽¹⁾ https://media.wix.com/ugd/32bd65_afadb83292a0452fa58289575d1e5eaf.pdf